

Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің аумақтарында "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарында, оның ішінде "Бір белдеу - бір жол" Қытай бастамасымен ұштасу шеңберінде көлік инфрақұрылымын құру және дамыту туралы 2023 жылғы баяндама туралы (Еуразиялық үкіметаралық кеңестің 2022 жылғы 21 маусымдағы № 8 тапсырмасын іске асыру туралы ақпаратты қоса алғанда)

Еуразиялық Үкіметаралық Кеңестің 2024 жылғы 4 маусымдағы № 6 Өкімі.

1. Еуразиялық экономикалық комиссияның Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің аумақтарында "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарында, оның ішінде "Бір белдеу - бір жол" Қытай бастамасымен ұштасу шеңберінде көлік инфрақұрылымын құру және дамыту туралы 2023 жылғы баяндамасы (Еуразиялық үкіметаралық экономикалық кеңестің 2022 жылғы 21 маусымдағы № 8 тапсырмасын іске асыру туралы ақпаратты қоса алғанда) мақұлдансын) (ақпараттық материал ретінде қоса беріледі).

2. Осы өкім Еуразиялық экономикалық одақтың ресми сайтында жарияланған күнінен бастап күшіне енеді.

Еуразиялық үкіметаралық кеңестің мүшелері:

Армения Республикасынан	Беларусь Республикасынан	Қазақстан Республикасынан	Қырғыз Республикасынан	Ресей Федерациясынан
-------------------------	--------------------------	---------------------------	------------------------	----------------------

2023 жылғы есеп

Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің аумақтарында "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарында, оның ішінде "Бір белдеу - бір жол" Қытай бастамасымен ұштасу шеңберінде көлік инфрақұрылымын құру және дамыту туралы (Еуразиялық үкіметаралық кеңестің 2022 жылғы 21 маусымдағы №8 тапсырмасын іске асыру туралы ақпаратты қоса алғанда)

МАЗМҰНЫ

Қысқартулар мен шартты белгілердің тізімі

Кіріспе

1. Еуразиялық экономикалық одақта көлік инфрақұрылымын дамытуды үйлестіру туралы
2. Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің 2023 жылы еуразиялық көлік дәліздері мен маршруттарының көлік инфрақұрылымын, оның ішінде "Солтүстік – Оңтүстік" халықаралық көлік дәлізіне кіретін дамыту бойынша жүргізген жұмысы туралы

3. Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің көлік инфрақұрылымын дамыту жөніндегі ұлттық жоспарларын іске асыру туралы Қорытынды

Дереккөздердің тізімі Қосымша 1-1. Еуразиялық көлік дәліздері мен маршруттарының картасы

Қосымша 1-2. "Бейбітшілік Қиылысы" бастамасы

Қосымша 2. Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің көлік саласындағы басым интеграциялық инфрақұрылымдық жобалардың тізбесін іске асыру туралы

Қосымша 3. Көлік инфрақұрылымын дамыту жөніндегі Ұлттық жоспарларды іске асыру туралы. Ақпаратты қоса алғанда:

- инфрақұрылымдық даму ұлттық жоспарлары мен стратегияларына сәйкес инфрақұрылым объектілерін салу, реконструкциялау, жаңғырту жөніндегі жобаларды іске асыру туралы;

- ұлттық жоспарларға және Қытайдың "Бір белдеу, Бір жол" бастамасына сәйкес іске асырылатын жобаларды ұштастыру жөнінде ұсыныстар әзірлеу туралы; мемлекеттердің аумақтарында көлік инфрақұрылымын дамытудың бірлескен жобаларын іске асыру жөнінде ұсыныстар дайындау туралы

- Еуразиялық экономикалық одақтың мүшелері "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік-Оңтүстік" бағыттарында, оның ішінде Қытайдың "Бір белдеу, Бір жол" бастамасымен ұштасу шеңберінде;

– Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің аумақтарындағы "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарындағы көлік инфрақұрылымының "тар" орындары (шектеулері) туралы

Қосымша 4. Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің өткізу пункттері туралы (ЕЭК кедендік инфрақұрылым департаменті әзірлеген)

Қысқартулар мен шартты белгілердің тізімі

Мүше мемлекеттер	- Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттер
ЕАЭО туралы шарт	- 2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ мүшелері туралы шарт
ҮКСІНБ ЖК	- Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің үйлестірілген (келісілген) көлік саясатын іске асырудың негізгі бағыттары мен кезеңдерін іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары ("жол картасы")
Комиссия, ЕЭК	- Еуразиялық экономикалық комиссия
ХКД	халықаралық көлік дәлізі
Одақ, ЕАЭО	- Еуразиялық экономикалық одақ
ЖЕЭК	- Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңес
ЕУАК	- Еуразиялық үкіметаралық кеңес

Кіріспе

Көлік аумақтардың кеңістіктік байланысын және көліктік қолжетімділігін, сондай – ақ халықтың ұтқырлығын қамтамасыз ететін ЕАЭО-ға мүше мемлекеттер экономикаларының ірі базалық салаларының бірі болып табылады.

"Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарында халықаралық көлік дәліздерінің көлік инфрақұрылымын дамыту әлемдік көлік тізбектеріне, оның ішінде ЕАЭО шеңберінде интеграциялау арқылы бестік елдерінің географиялық артықшылықтарын пайдалануға және транзиттік әлеуетін іске асыруға бағытталған ЕАЭО туралы шарт елдері экономикаларының аса маңызды ұзақ мерзімді стратегиялық міндеті болып табылады.

ЕАЭО – ға мүше аумақтарда "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарында көлік инфрақұрылымын құру және дамыту жөніндегі мақсаттардың басымдығын Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңес пен Еуразиялық үкіметаралық кеңес отырыстарының қорытындылары бойынша бастамаларда біздің елдеріміздің мемлекеттері мен үкіметтерінің басшылары көрсетеді.

Әлемдік логистикалық тізбектер мен олардың қатысушыларының геосаяси оқиғалар нәтижесінде болып жатқан жаһандық өзгеруі ЕАЭО – ға мүше мемлекеттер қатысушылары болып табылатын дәстүрлі халықаралық көлік дәліздерінің көрінісін өзгертті және жаңа көлік жолдарын құру мен дамытудың катализаторына айналды.

2022 жылы орын алған жаңа логистикалық маршруттарды әртараптандыру және қалыптастыру процестері 2023 жылы жаңа маршруттарда ғана емес, жұмыс істеп тұрғандарының, әсіресе "Солтүстік – Оңтүстік" ККМ және Транскаспий халықаралық көлік маршрутының (ТХКМ) тиімділігін арттыруға тұрақты жұмыс істеуге мүмкіндік берді.

Осы 2023 жылғы баяндама "Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің аумақтарында "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарында, оның ішінде "Бір белдеу – бір жол" Қытай бастамасымен ұштасу шеңберінде (Еуразиялық үкіметаралық кеңестің тапсырмасын іске асыру туралы ақпаратты қоса алғанда) көлік инфрақұрылымын құру және дамыту туралы" 2022 жылғы 21 маусымдағы №8 тапсырма) (бұдан әрі - Баяндама) Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңестің 2020 жылғы 11 желтоқсандағы №12 Шешімімен бекітілген, және Еуразиялық экономикалық интеграцияны дамытудың 2025 жылға дейінгі стратегиялық бағыттарының 7.4.1 – тармағын (бұдан әрі-Стратегиялық бағыттар) және Еуразиялық экономикалық интеграцияны дамытудың 2025 жылға дейінгі стратегиялық бағыттарын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарының 7.4.1-тармағын орындау үшін Еуразиялық экономикалық комиссия Кеңесінің 2021 жылғы 5 сәуірдегі №4 өкімімен бекітілген (бұдан әрі-Стратегиялық бағыттарды іске асыру жөніндегі іс-шаралар Жоспары) әзірленді.

Баяндаманы ЕАЭО-ға мүше мемлекеттер Комиссияның мүдделі департаменттерінің қатысуымен комиссия Көлік және инфрақұрылым департаментінің алаңында дайындалды.

Стратегиялық бағыттарды іске асыру жөніндегі іс-шаралар Жоспарының 7.4.1-тармағына сәйкес баяндама жыл сайын дайындалады.

Баяндаманың мақсаты көлік инфрақұрылымын дамытуды үйлестіруге, Еуразиялық транспорт дәліздерін құруға және дамытуға қатысты бөлігінде ЕАЭО туралы шартты және Одақ құқығын іске асыру туралы ақпаратты жүйелеу және талдау, сондай-ақ ЕАЭО шеңберінде көлік инфрақұрылымын одан әрі дамыту жөнінде ұсыныстар дайындау болып табылады.

Баяндамаға стратегиялық бағыттардың 7.4.1-тармағында көзделген мәселелер енгізілді:

инфрақұрылымдық даму ұлттық жоспарлары мен Стратегияларына сәйкес инфрақұрылым объектілерін салу, реконструкциялау, жаңғырту жөніндегі жобаларды іске асыру туралы;

ұлттық жоспарларға және Қытайдың "Бір белдеу, Бір жол" бастамасына сәйкес іске асырылатын жобаларды ұштастыру бойынша ұсыныстар әзірлеу туралы;

мүше мемлекеттердің аумақтарында "Шығыс-Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарында, оның ішінде Қытайдың "Бір белдеу - бір жол" бастамасымен ұштасу шеңберінде көлік инфрақұрылымын дамытудың бірлескен жобаларын іске асыру жөнінде ұсыныстар дайындау туралы.

Сондай-ақ, баяндама пысықтауға бағытталған:

Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.Тоқаевтың "Солтүстік – Оңтүстік" көлік дәлізін Транскаспий маршрутымен ұштастыра отырып дамыту, тауарлар транзитінің цифрлық жүйесін құру жөніндегі нысаналы шешімдерді әзірлеу қажеттілігі туралы бастамалары (Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңес отырысының қорытындысы бойынша 2023 жылғы 25 мамыр);

Қырғыз Республикасының Президенті С.Н.Жапаровтың көлік инфрақұрылымы мен логистиканы дамыту, Одақ ішіндегі өткізу пункттерінің өткізу қабілетін кеңейту жөніндегі бастамалары (Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңес отырысының қорытындысы бойынша 2023 жылғы 25 желтоқсан);

Ресей Федерациясының Президенті В. В. Путиннің 2024 жылы Арменияның одақ органдарына төрағалық етуіне байланысты ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің басшыларына Жолдауында баяндалған бастамалар;

Беларусь Республикасының Премьер-Министрі Р. А. Головченконың Парсы шығанағы порттарына тасымалдаудың жіксіз және жайлы бағытын құру жөніндегі бастамалары (Еуразиялық үкіметаралық кеңес отырысының қорытындысы бойынша 2023 жылғы 2-3 ақпан);

Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі А. А. Смайыловтың ЕАЭО елдері экспортының географиясын кеңейту үшін транзиттік әлеуетті дамыту жөніндегі бастамалары (Еуразиялық үкіметаралық кеңес отырысының қорытындысы бойынша 2023 жылғы 24-25 тамыз);

Еуразиялық үкіметаралық кеңестің 2022 жылғы 21 маусымдағы №8 тапсырмасын (бұдан әрі – ЕҮАК №8 тапсырмасы) орындау;

ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы басым интеграциялық инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру мониторингі мәселелері.

Баяндамада 2023 жылы еуразиялық көлік дәліздері мен маршруттарының, оның ішінде "Солтүстік-Оңтүстік" халықаралық көлік дәлізіне кіретін көлік инфрақұрылымын дамыту бойынша жүргізілген мүше мемлекеттердің жұмысы туралы ақпарат қамтылады.

Баяндаманы дайындау кезінде ЕАЭО - ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы уәкілетті органдарының ақпараты, комиссияның Талдамалық материалдары, сондай-ақ ашық қолжетімді көздерден алынған талдамалық материалдар пайдаланылды.

I. Еуразиялық экономикалық одақта көлік инфрақұрылымын дамытуды үйлестіру туралы

2023 жылы тараптар мен одақтың көлік инфрақұрылымына қатысты құқығын қалыптастыру жөніндегі комиссияның жұмысы жалғастырылды.

ЕАЭО-ға мүше мемлекеттер ЕАЭО туралы шартта ЕАЭО-да көлік инфрақұрылымына қатысты жүзеге асырылатын үйлестірілген (келісілген) көлік саясатының негізгі басымдықтарын айқындады;

еуразиялық көлік дәліздерін құру және дамыту (86-баптың 3-тармағының 2-тармақшасы);

көлік инфрақұрылымын дамытуды үйлестіру (86-баптың 3-тармағының 3-тармақшасы).

Еуразиялық көлік дәліздерін құру және дамыту, көлік инфрақұрылымын дамытуды үйлестіру мәселелерін Еуразиялық экономикалық комиссия (бұдан әрі – Комиссия) ЕАЭО туралы шартты, Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің үйлестірілген (келісілген) көлік саясатын іске асырудың негізгі бағыттары мен кезендерін орындау бойынша ЕАЭО – ға мүше мемлекеттермен (Жоғары Еуразиялық экономикалық 26.12.2016 №19 шешімімен бекітілген) және Еуразиялық үкіметаралық кеңес 3 жылдық кезеңге және стратегиялық бағыттарды орындау үшін қабылдайтын " жол карталары" іс-шаралар жоспарлары бірлесіп пысықтайды.

2023 жылы "бестік" елдерінің мемлекет басшылары Еуразиялық экономикалық одақ шеңберінде экономикалық процестерді одан әрі дамыту туралы 2030 жылға дейінгі және 2045 жылға дейінгі кезеңге арналған "Еуразиялық экономикалық жол" декларациясына (бұдан әрі - Декларация), оның бағыттарының бірі мемлекеттердің күш-жігерін үйлестіруді көздейтін ортақ көліктік-логистикалық кеңістікті

қалыптастыру болып табылады – тірек көлік хабтары мен логистикалық орталықтар құруды, қолданыстағы маршруттардың өткізу қабілетін арттыруды қоса алғанда, жүктердің транзиттік тасымалын ұлғайту мақсатында халықаралық көлік дәліздерінде көлік-логистикалық цифрлық инфрақұрылымды бірлесіп дамыту жөніндегі ЕАЭО мүшелері қол қойды.

2023 жылы ЕАЭО-да:

еуразиялық көлік дәліздерін дамытудың кешенді жоспары қабылданды (ЕЭК Алқасының 05.12.2023 №179 өкімі);

Қазақстан тарапы мен Қырғыз тарапының ұсыныстары бойынша ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы басым интеграциялық инфрақұрылымдық жобалар тізбесін жаңа жобалармен толықтыру туралы мәселе қаралды (02.02.2024 ж. тізбеге өзгерістер енгізу туралы №1 ЕҮАК өкімі қабылданды);

ЕАЭО – ға мүше мемлекеттерде еуразиялық көлік дәліздеріне енгізілген автомобиль жолдары бойынша қозғалыс кезінде көлік құралдарының рұқсат етілген массалары, осьтік жүктемелері мен габариттері туралы келісімнің жобасына қол қою үшін қажетті мемлекетішілік рәсімдерді жүргізу соңғы кезеңде тұр.

2023 жылы көлік саласы ЕАЭО-ға мүше мемлекеттер экономикаларының тұрақтылығын қамтамасыз етуді жалғастырғанын ерекше атап өткен жөн.

2023 жылы одаққа мүше мемлекеттер көлік инфрақұрылымының даму қарқынын төмендетпеді және туындайтын қиындықтарды еңсеріп қана қоймай, бірқатар ауқымды көлік жобаларын іске асыра алды.

Мәселен, Қазақстан Республикасында Бақты – Аягөз және Дарбаза – Мақтаарал жаңа теміржол желілерінің құрылысы басталды.

Ресей Федерациясында мерзімінен бұрын "Еуропа-Батыс Қытай" халықаралық көлік дәлізінің бөлігі болып табылатын М – 12 шығыс (Мәскеу мен Қазан арасында) жүрдек автомобиль жолы пайдалануға берілді.

2023 жылдың қорытындылары ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің көлік кешендері жұмысының сенімділігі мен орнықтылығын көрсетеді.

Көлік түрлері бойынша тасымалдау көлемі мен жүк айналымы 1 және 2¹ кестелерде келтірілген.

¹ https://eec.eaeunion.org/upload/files/dep_stat/econstat/analytics/indicators2023_12.pdf
1-кесте

Автокөлік түрлері бойынша жүк тасымалдау, 2023 жылғы қаңтар-желтоқсан, миллион тонна

	2023 жылғы қаңтар-желтоқсан	
млн тонна		2022 жылғы қаңтар-желтоқсанға % - бен

	Жүктерді тасымалдау көлемі (теміржол, автомобиль, әуе) - барлығы	
ЕАЭО	...	...
Армения	16,53	...
Беларусь	...	...
Қазақстан*	727,4	...
Қырғызстан	50,71	...
Ресей	7460,67	...
	Одан: теміржол көлігімен	
ЕАЭО	...	...
Армения	2,1	59,9
Беларусь	...	...
Қазақстан	416,4	102,8
Қырғызстан	9,4	116,8
Ресей	1235,3	99,99
	автомобиль көлігімен	
ЕАЭО	...	...
Армения**	14,4	108,7
Беларусь	...	...
Қазақстан*	287,2	110,6
Қырғызстан	41,3	115,0
Ресей	6224,9	100,2
	әуе көлігімен, мың тонна	
ЕАЭО	...	...
Армения**	33,9	145,5
Беларусь	...	...
Қазақстан	23,8	97,2
Қырғызстан	12,6	в 42,0 р.
Ресей ****	467,4	77,1

* Деректер автомобиль көлігінде жүктерді коммерциялық тасымалдауды жүзеге асыратын дара кәсіпкерлер қызметінің көрсеткіштерін қалыптастыру бойынша әдіснамалық тәсілдің өзгеруін ескере отырып қалыптастырылды.

** Деректерде басқа елдердің көлігімен жүк тасымалы да көрсетілген.

*** Деректерде басқа елдердің авиакомпаниялары орындаған жүк тасымалы да көрсетілген.

**** Ресейдің мәліметтері бойынша.

2-кесте

Көлік түрлері бойынша жүк айналымы, 2023 жылғы қаңтар-желтоқсан, миллиардтаған тонна-километр

	2023 жылғы қаңтар-желтоқсан	

	млрд т-км	2022 жылғы қаңтар-желтоқсанға % - бен
	Жүк айналымы барлығы (теміржол, автомобиль, әуе) - барлығы	
ЕАЭО	...	...
Армения	1,62	...
Беларусь	...	...
Қазақстан*	356,65	...
Қырғызстан	2,73	...
Ресей	3023,02	...
	Одан: теміржол көлігі	
ЕАЭО	...	...
Армения	0,5	58,3
Беларусь	...	...
Қазақстан	326,8	104,8
Қырғызстан	1,1	107,2
Ресей	2638,0	100,0
	автомобиль көлігі	
ЕАЭО	...	...
Армения**	1,1	110,4
Беларусь	...	...
Қазақстан*	29,8	101,7
Қырғызстан	1,4	96,5
Ресей	383,3	122,1
	әуе көлігі, млн т-км	
ЕАЭО	...	...
Армения***	17,7	в 2,3 р.
Беларусь	...	...
Қазақстан	53,7	98,5
Қырғызстан	231,1	в 13,1 р.
Ресей****	1723,7	61,0

* Деректер автомобиль көлігінде жүктерді коммерциялық тасымалдауды жүзеге асыратын дара кәсіпкерлер қызметінің көрсеткіштерін қалыптастыру бойынша әдіснамалық тәсілдің өзгеруін ескере отырып қалыптастырылды.

** Бұл көрсеткіш Армения Республикасының жылжымалы құрамымен жүк тасымалы бойынша есептеледі.

*** Бұл көрсеткіш тек Армения Республикасының авиакомпанияларымен жүк тасымалы бойынша есептеледі.

**** Росавиация мәліметтері бойынша.

Одақта қалыптасқан дамыған және тармақталған көлік коммуникацияларының желісі "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарында тасымалдардың үздіксіздігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Мәселен, 2023 жылдың қорытындысы бойынша Шығыс полигоны бойынша жүктерді тасымалдау көлемі 300 млн тоннадан асты, бұл 2021 жылғы деңгейден 11%-ға жоғары, Азов-Қара теңіз дәлізі бойынша тасымалдау 220 млн тоннаға жетті.

2023 жылы көлік-логистикалық байланыстарды әртараптандыру және жаңа бағыттарды дамыту шеңберінде "Солтүстік – Оңтүстік" дәліздері мен Транскаспий халықаралық көлік бағыты бойынша тасымалдау көлемі едәуір өсті.

Мәселен, 2023 жылы "Солтүстік – Оңтүстік" халықаралық көлік дәлізі бойынша тасымалдау көлемі 38% - ға ұлғайып, көлемі 19 млн.тоннадан² асып, Транскаспий халықаралық көлік бағыты бойынша жүк тасымалдау көлемі 86% - ға өсіп, 2,8 млн. Тоннаға³ жеткен. Бүгінгі таңда маршрут бәсекеге қабілетті жеткізу мерзімін ұсынады – орташа есеппен 12 күн. Орта мерзімді перспективада осы дәліз бойынша жүк тасымалдау көлемін 10 млн. тоннаға дейін жеткізу жоспарлануда.

---

² <https://finance.rambler.ru/business/51988130-belousov-ozhidaet-rost-perevozok-po-vostochnomu-poligonu-v-2023-godu-do-bolee-300-mln-tonn/>

³ <https://railways.kz/ru/news/preimiishestva-tmtm-obespechivayut-rost-cksporta/>

Еуразиялық көлік дәліздерін дамытудың кешенді жоспары туралы

2023 жылғы 5 желтоқсанда "Еуразиялық көлік дәліздерін дамытудың кешенді жоспары туралы" Еуразиялық экономикалық комиссия алқасының № 179 өкімі (бұдан әрі – өкім, кешенді жоспар) қабылданды.

Кешенді жоспарды дайындау тізбесі комиссия Алқасының 2021 жылғы 26 қазандағы № 175 өкімімен бекітілген Еуразиялық көлік дәліздерін құру және дамыту жөніндегі жұмысты жалғастыру болып табылады.

Еуразиялық көлік дәліздері мен маршруттарының бекітілген тізбесіне Еуразиялық бір модульді теміржол маршруттары, Еуразиялық мультимодальды маршрут, сондай-ақ Еуразиялық автомобиль дәліздері мен маршруттары кіреді. Еуразиялық көлік дәліздерінің құрамына қазақстандық порттар, - Ақтау теңіз порты және Құрық теңіз порты және Ресей порттары, - Калининград теңіз порты, Махачкала теңіз порты, Новороссийск теңіз порты, Усть-Луга теңіз порты кіреді.

Еуразиялық көлік дәліздері мен маршруттарының картасы және ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы басым интеграциялық инфрақұрылымдық жобалары 1-1-қосымшада ұсынылған.

Кешенді жоспарға ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің Еуразиялық көлік дәліздері мен маршруттарын дамыту жөніндегі іс-шаралары туралы ЕАЭО-ның ресми сайтында сілтеме бойынша орналастырылған ақпарат қоса беріледі:

2025 жылға дейін Еуразиялық көлік дәліздерін дамыту жөніндегі мүше мемлекеттердің іс – шараларын іске асыру 1000 км астам жаңа құрылысты және 800 км жуық темір жолдарды электрлендіруді, 1000 км астам жаңа автомобиль жолдарын салуды, 3000 км астам автожолдарды реконструкциялауды және күрделі жөндеуді жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Кешенді жоспарға сәйкес ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы уәкілетті органдары басшылары кеңесінің алаңында тереңдетілген пысықтау нәтижелері бойынша Одақ органдарының актілерін дайындаудың орындылығы туралы шешімдер, ұсыныстар мен ұсынымдар дайындалатын болады:

нысаналы индикаторлар (көрсеткіштер) дамыту еуразиялық көліктік дәліздердің (маршруттар);

еуразиялық көлік дәліздерінің (маршруттарының)паспорттары;

еуразиялық көлік дәліздеріне (маршруттарына)қойылатын талаптар;

еуразиялық көлік дәліздерінің (маршруттарының) жекелеген учаскелерін дамыту, "тар жерлерді" анықтау және жою.

Бұл ретте, ЕҮАК жыл сайын осы баяндаманың құрамында кешенді жоспардың іс-шараларын іске асыру туралы ақпаратты қарайтын болады.

Өкімде ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы уәкілетті органдары басшыларының Кеңесі туралы ережеге өзгерістер енгізу туралы мәселені. Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңестің 14.05.2018 №13 шешімімен) басшылар Кеңесіне өкілеттіктер беру, оның ішінде Кешенді жоспарда көзделген іс-шараларды іске асыру үшін қажетті өкілеттіктер беру бөлігінде пысықтау көзделеді.

Тараптар мен Комиссия бұл мәселені 2023 жылғы 21 желтоқсанда көлік және инфрақұрылым жөніндегі Консультативтік комитеттің инфрақұрылым және логистика жөніндегі кіші комитетінің 22-ші отырысында пысықтауға кірісті.

Кешенді жоспарға сәйкес жыл сайынғы негізде талдау жөніндегі Комиссия Алқасы мен кеңесінде ақпаратты дайындау және қарау көзделеді:

еуразиялық көлік дәліздеріне (маршруттарына)кіретін теміржол, автожол және порт инфрақұрылымын дамыту жөніндегі ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің іс-шараларын іске асыру нәтижелерін;

ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы ЕҮАК 2022 жылғы 26 тамыздағы № 19 өкімімен мақұлданған басым интеграциялық инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру.

Көлік инфрақұрылымының өткізу (тасымалдау) қабілетінің мүмкіндіктерін жүк ағынының көлемі мен жылдамдығының артуына сәйкес келтіру мақсатында кешенді жоспарда Еуразиялық көлік дәліздерінің (маршруттарының) жекелеген учаскелерін дамыту, Одаққа мүше мемлекеттердің көлік саласындағы уәкілетті органдары басшылары кеңесінің отырысында қаралатын "тар жерлерді" анықтау және жою жөніндегі іс – шараларды іске асыру көзделеді.

ЕАЭО – ға мүше мемлекеттер ұсынған ақпарат негізінде дайындалған "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарындағы Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің аумақтарындағы көлік инфрақұрылымының "тар" орындары (шектеулері) туралы ақпарат 3 – қосымшада ескерілген.

ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің 2024 – 2026 жылдарға арналған үйлестірілген (келісілген) көлік саясатын іске асырудың негізгі бағыттары мен кезеңдерін іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары ("жол картасы") жобасының "жол картасы" жобасын дайындау

Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңестің 2016 жылғы 26 желтоқсандағы "Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің үйлестірілген (келісілген) көлік саясатын іске асырудың негізгі бағыттары мен кезеңдері туралы" №19 Шешіміне сәйкес үйлестірілген (келісілген) көлік саясатын іске асырудың негізгі бағыттары мен кезеңдерін іске асыру жөніндегі іс – шаралар жоспарының ("жол картасы") жобасын дайындау бойынша жұмыс жүргізілуде ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің 2024 – 2026 жылдарға арналған саясаты.

"Жол картасы" жобасы "транзиттік әлеуетті тиімді пайдалану", "еуразиялық көлік дәліздерін құру және дамыту" көлік инфрақұрылымын дамытуға қатысты бөлімдерді қамтиды.

2024 жылы құжатты ЕҚЫҰ қабылдайды деп жоспарлануда.

Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің көлік саласындағы басым интеграциялық инфрақұрылымдық жобалар туралы

Стратегиялық бағыттардың 6.1.5-тармағын орындау үшін Еуразиялық үкіметаралық кеңестің 2022 жылғы 26 тамыздағы №19 өкімімен бастапқыда 7 жобаны қамтитын мүше мемлекеттердің көлік саласындағы басым интеграциялық инфрақұрылымдық жобалардың тізбесі (бұдан әрі-Тізбе, Басым жобалар) мақұлданды.

Қазіргі уақытта Қазақстан тарапы мен Қырғыз тарапының ұсыныстары бойынша Тізбеге өзгерістер енгізілді (ЕУАК-тың 02.02.2024 №1 Өкімі) және тізбеге еуразиялық көлік дәліздері мен маршруттарын дамытуға, сондай-ақ Одақ шеңберінде транзиттік әлеуетті және "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік - Оңтүстік" бағыттарындағы халықаралық көлік дәліздеріне кіретін көлік инфрақұрылымын дамытуға бағытталған, Қытайдың "Бір белдеу, Бір жол" бастамасымен ұштасу шеңберінде 11 басым жоба кіреді, соның ішінде:

1 Армения Республикасының жобасы, 2 Беларусь Республикасының жобасы, 3 Қазақстан Республикасының жобасы, 3 Қырғыз Республикасының жобасы және 2 Ресей Федерациясының жобасы.

2024 жылғы 1-2 ақпанда Алматы қаласында өткен ЕУАК отырысында Беларусь Республикасының және Ресей Федерациясының теміржол учаскелерін дамытуға

бағытталған екі басым жобаны Тізбеге енгізу туралы Беларусь Республикасының бастамашыл ұсынысы қаралды.

Бұл мәселені одан әрі қарау Ресей тарапымен және одақтас мемлекет алаңдарында екіжақты өзара іс-қимыл форматында жалғасуда.

Сонымен қатар, ЕАЭО үшін көлік саласындағы басым инфрақұрылымдық жобаларды іске асырудан интеграциялық әсерді бағалау мақсатында жобалар тізбесі бойынша ұсыныстарды комиссия алаңында барлық тараптармен алдын ала талқылау, содан кейін Одақ органдарының қарауы үшін осындай ұсыныстар енгізу ұсынылады.

Сондай-ақ, басым жобаларды іске асыруды Тараптар ұлттық деңгейде жүзеге асыратынын атап өтуге болады.

ЕАЭО деңгейінде басым жобаларды бірлесіп іске асыру туралы және ЕАЭО бюджетінің жобаларды қаржыландыруға қатысуы туралы шешімдер қабылдауға бастамашылық жасалмаған.

ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы басым интеграциялық инфрақұрылымдық жобалардың тізбесін іске асыру туралы қосымша ақпарат 2-қосымшада ескерілді.

Армения Республикасының басым жобалары

1. "Солтүстік-Оңтүстік" жол дәлізінің инвестициялық бағдарламасы 4-кезек (Транш -4).

Құрылысы келесі жол дәлізінің учаскелерін:

Арташат-Сисиан: ұзындығы шамамен 162 км, пайдалануға беру мерзімі анықталмаған, жоба әзірлеу сатысында, іске асырудың жалпы құны анықталмаған, қаржыландыру мәселесі талқылау сатысында.

Сисиан-Каджаран: ұзындығы шамамен 60 км, пайдалануға беру мерзімі – 2030 жылға дейін, жұмыс жобасы қолда бар, құрылыс жұмыстары тендер аяқталғаннан кейін басталады (қайта даярлау кезеңі өткізілді), келіссөздер аяқталу сатысында қаржыландыру мәселесі.

Каджаран-Агарак: ұзындығы шамамен 32 км, іске қосу мерзімі – 2026-2027 жылдарға дейін, жұмыс жобасы қолда бар, құрылыс жұмыстарын 2024 жылдың наурыз айының соңы мен сәуір айының басында бастау көзделіп отыр.

Каджаран-Агарак: шамамен 10,3 км (7 км туннельді қоса алғанда), пайдалануға берудің болжамды мерзімі-2030 жылға дейін, жұмыс жобасы дайын, жобаны іске асырудың болжамды сомасы шамамен 153 млрд. Армян драмасы, келіссөздер сатысында қаржыландыру мәселесі.

Автожол АН 82 халықаралық магистралінің бөлігі және "Солтүстік - Оңтүстік" жол дәлізінің бөлігі болып табылады.

"Солтүстік – Оңтүстік" ККМ Үндістанның, Иранның және Парсы шығанағының басқа елдерінің Каспий аймағы арқылы және одан әрі Солтүстік және Батыс Еуропаға транзиттік жүк ағындарын тарту үшін құрылған.

Айта кету керек, Армения Республикасының жобасы жол дәлізінің жекелеген учаскелерін пайдалануға беру мерзімдерін өзгертті, Каджаран – Агарак учаскесі бойынша іске асырудың болжамды сомасы мен қаржыландыру көздері анықталды.

Беларусь Республикасының басым жобалары

Приоритетные проекты Республики Беларусь

Республика
Беларусь

2. М-1/Е 30 Брест (Козлович) – Минск – Ресей Федерациясының шекарасы (шалғам) автомобиль жолын қайта құру.

Мемлекет басшысымен келісілген жобаны іске асыру тұжырымдамасына сәйкес (2020 жылғы 7 қазандағы № 09/582 П1129 қарар) Брест облысы бойынша М-1/Е 30 автожолын қайта жаңарту бойынша жобалау алдындағы құжаттама әзірленді (ұзындығы 252 км).

Қаржы қаражатының едәуір көлемін тарту қажеттілігіне және автомобиль жолын жаңғыртуға шетелдік қарыз алу мүмкіндігінің шектеулі болуына байланысты Витебск және Минск облыстары бойынша жобалау алдындағы құжаттаманы әзірлеу тоқтатылды.

Жөндеу іс-шараларын жүргізуді ескере отырып, автомобиль жолы жол жүрісіне қатысушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз ететін тиісті көліктік-пайдалану жағдайына келтірілді және оны қайта жаңарту жөніндегі шұғыл іс-шараларды жүргізуді талап етпейді.

Республиканың неғұрлым шиеленісті көлік маршруттарын жаңғырту қажеттілігін ескере отырып, М-1/Е 30 автомобиль жолын қайта жаңарту мәселесі "Беларусь жолдары" мемлекеттік бағдарламасын қалыптастыру кезінде 2026 – 2030 жылдарға қаралатын болады.

3. М-10 автомобиль жолын қайта құру Ресей Федерациясының шекарасы (Селище) – Гомель – Кобрин.

Автомобиль жолы М-10 аумағы бойынша өтеді Гомель және Брест облыстары. Бағыт маңызды халықаралық көлік маршруттарының бірі болып табылады, оның ұзындығы 608 км.

Қазіргі уақытта Ресей Федерациясының шекарасы (Селище)-Гомель – Кобрин км 109,9 – км 195,19 республикалық автомобиль жолының м – 10 учаскесін қайта жаңарту бойынша жобалық құжаттама әзірленді.

М-10 автожолын реконструкциялау үшін қарыз қаржы қаражатын тарту жөніндегі шаралар нәтиже бермегенін, ал оның көліктік-пайдалану жағдайы шұғыл жұмыстарды жүргізуді талап ететінін ескере отырып, оны реконструкциялау жөніндегі жұмыстарды 2024 жылы республикалық бюджет қаражаты есебінен бастау жоспарланып отыр.

Қазақстан Республикасының басым жобалары

4. "Еуропа-Батыс Қытай" халықаралық көлік бағытына жататын М – 32 автомобиль жолының қазақстандық учаскелерін қайта жаңарту.

"Еуропа-Батыс Қытай" дәлізінің ұзындығы-8440 км, оның ішінде Қазақстан Республикасының аумағы бойынша-2747 км, оның ішінде:

4 жолақты қозғалысы бар I санат-1424 км ("Қызылорда – Түркістан – Шымкент – Тараз – Алматы – Қорғас");

II санат 1323 км ("Ресей Федерациясымен – Ақтөбе – Ұлғайсын - Қызылорда шекарасы").

Қазақстан Республикасы тарапынан толық қайта құру 2017 жылы аяқталды (жұмыстар 2009 жылдан бастап жүргізілді).

Қазақстан Республикасы "Батыс Еуропа – Батыс Қытай" дәлізін автомагистральдің бүкіл ұзындығы бойынша 4 жолақты қозғалысы бар бірінші техникалық санатқа кезең-кезеңімен ауыстыруды жоспарлап отыр.

Осы мақсатта 2023-2025 жылдар кезеңінде Ақтөбеден Ұлғайсынға дейінгі (262 км) учаскені қайта жаңарту және одан әрі 2025-2030 жылдар аралығында Ұлғайсыннан Қызылордаға дейінгі (960 км), Ақтөбеден Ресей Федерациясымен шекараға дейінгі (110 км) қалған учаскелерді қайта жаңарту жоспарлануда.

Осылайша, 2023 жылға дейін Қызылорда қаласынан ұзындығы 1323 км Ресей Федерациясымен шекараға дейінгі жол учаскелері бірінші техникалық санатқа ауыстырылатын болады.

4¹. Развитие восточного международного транспортного коридора "Север - Юг" с модернизацией существующей железнодорожной инфраструктуры на участках "Орск – Кандыагаш – Макат – Бейнеу - Болашак", "Илецк-1 - Актобе", "Челябинск – Тобол - Никельтау", "Аксарайская-Макат", "Шалкар-Бейнеу-Мангыстау".

4². "Ресей - Орталық Азия елдері" дәлізін дамыту:

"Дарбаза-Мақтаарал" теміржол желісінің құрылысы;

"Қазалы-Арыс" учаскесінде екінші теміржол жолдарын салу.

Қырғыз Республикасының басым жобалары

5. "Луговая-Балыкчи" теміржол учаскесін электрлендіру.

Учаскениң ұзындығы 321, ал км. ТЭН әзірлеу қажет.

Шалғынды-Балықшы теміржол учаскесі Қырғызстанды Қазақстанмен және басқа елдермен байланыстыратын негізгі көлік артериясы болып табылады. Учаске бір жолды, пайдалану ұзындығы 321,5 км, оның ішінде 60,3 км - Қазақстан аумағында және 261,2 км – Қырғызстан аумағында.

Сатудың болжамды құны 300,0 млн. АҚШ

Қаржыландыру құрылымы анықталмаған.

5¹. "Балықшы-Көкқор-қара-кеше-Макмал-Жалал-Абад" темір жол жобасы.

Балықшы станциясынан Балықшы-Көкқор – қара – кеше-Макмал – Жала – Абад бағыты бойынша Жалал-Абад станциясына дейінгі теміржолдың жалпы ұзындығы-405 км.

Тасымалдаудың болжамды көлемі-жылына 3,7-ден 4,3 млн тоннаға дейін.

Инвестиция қажеттілігі (2018 жылғы бағамен) 4,06 миллиард АҚШ доллары

5². "Бішкек қаласының солтүстік айналма жолын қайта жаңарту" автомобиль жолының жобасы.

Бішкек қаласының солтүстік айналма жолының жалпы ұзындығы-33,4 км.

Жоба 2 учаскеден тұрады:

Учаске 1.

Ұзындығы 24,3 км Алматы – Бішкек – Ташкент автомобиль жолын қайта жаңарту;

Учаске 2.

Ұзындығы 9 км Бішкек – Нарын – Торугарт 0 км – 9.1 км автомобиль жолын қайта жаңарту.

Инвестиция қажеттілігі 45,6 миллион АҚШ долларын құрайды.

Ресей Федерациясының басым жобалары

6. "Еуропа – Батыс Қытай" халықаралық көлік бағытына жататын автомобиль жолдарының ресейлік учаскелерін салу және жаңғырту.

Ресей Федерациясының аумағында маршруттың жалпы ұзындығы шамамен 2,4 мың км құрайды.

Маршрут үш негізгі бөліктен тұрады:

1) Санкт-Петербургтен Мәскеуге дейін, оның ішінде Мәскеу-Санкт – Петербургтегі М-11 "Нева" федералды автомобиль жолдары (2022-2024 жылдары Тверь қаласын айналып өту құрылысы, 74 миллиард рубль) және Орталық айналма автомобиль жолы.

2) м-12 Мәскеу – Нижний Новгород – Қазан автомобиль жолы, ұзындығы 810 км (2020 – 2023 жылдар, 901,5 миллиард рубль) және Тольятти қаласын айналып өту, Еділ өзені арқылы өтетін көпір, ұзындығы 99,3 км (2022-20224 жылдар, 140,7 миллиард рубль).

3) қолданыстағы жол желісінің Мәскеу-Нижний Новгород – Қазан М – 12 автожолымен Қазақстан шекарасына дейінгі учаскесі (А-151 Цивильск – Ульяновск, М-5 "Орал", Р-239 Қазан-Орынбор-Ақбұлақ автожолдары, Қазақстан Республикасымен шекарасы).

7. "Меридиан" жеке автомагистралінің ресейлік учаскесінің құрылысы.

Маршрутты қадағалау: Беларусь Республикасы-Брянск-Саратов-Қазақстан Республикасы.

Маршруттың жалпы ұзындығы-1411 км.

Іске асырудың жалпы құны 1,5 трлн. рубль.

Қаржыландыру құрылымы жобаның қаржылық моделін әзірлеу барысында қосымша айқындалатын болады.

Бағыт үш негізгі учаскеден тұрады:

1) Беларусь Республикасы-Брянск;

2) Брянск-Саратов (іске асыруға бірінші кезекте учаске, ұзындығы 871 км, алдын ала құны – шамамен 1 трлн. рубль);

3) Саратов-Қазақстан Республикасы.

2022 жылы жобаның техникалық-экономикалық негіздемесін әзірлеу қамтамасыз етілді. Жобаның Елеулі капитал сыйымдылығын және басымдылығын ескере отырып, "Меридиан" автомобиль жолын кезең-кезеңімен іске асыру мәселелерін қарау 2028 жылдан кейін мүмкін болады.

Көлікті цифрландыру туралы ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің теңіз өткізу пункттерінде электрондық тауар айналымын дамыту туралы

2023 жылы Одақ құқығын және Тараптардың ұлттық заңнамасын дамыту аспектілерін зерттеу нәтижелеріне сүйене отырып, теңіз өткізу пункттерінде электрондық құжат айналымын дамытуға қатысты бөлігінде айтарлықтай оң динамика атап өтілді.

2023 жылғы 8 маусымда Еуразиялық үкіметаралық кеңеске Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің теңіз өткізу пункттерінде электрондық құжат айналымын дамыту жөніндегі 2021-2022 жылдарға арналған іс - шаралар жоспарын орындау нәтижелері туралы ақпарат ұсынылды (ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің теңіз өткізу пункттерінде электрондық құжат айналымын дамыту Тұжырымдамасына Еуразиялық үкіметаралық кеңестің 2021.02.05 № 1 Шешімімен бекітілген қосымша).

Құжаттардың қағаз тасығышта болуы мемлекеттерге сақталуына байланысты – ЕАЭО мүшелеріне теңіз өткізу пункттерінде электрондық құжат айналымын дамыту саласындағы саясатты іске асыру кезінде олардың электрондық құжат айналымына толық көшу және теңіз өткізу пункттерінде цифрлық технологияларды қолдану үшін жағдай жасау, талдамалық материалдарды ескере отырып, деректерді бір рет ұсыну және бірнеше рет пайдалану қағидатының сақталуын қамтамасыз ету қажеттілігін

зерделеу, сондай-ақ мемлекеттердің аталған саланы реттейтін ЕАЭО мүшелері нормативтік құқықтық актілеріне тиісті өзгерістер енгізу мүмкіндігін қарастыру ұсынылды.

Еуразиялық үкіметаралық кеңестің 2023 жылғы 8 маусымдағы № 12 өкімімен Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің теңіз өткізу пункттерінде электрондық құжат айналымына толық көшу мақсатына қол жеткізуге және мүше мемлекеттердің теңіз өткізу пункттерінде цифрлық технологияларды қолдануға, электрондық құжат айналымы шеңберінде деректерді біріздендіруді қамтамасыз етуге бағытталған электрондық құжат айналымын дамытудың 2023 – 2025 жылдарға арналған іс-шаралар жоспары қабылданды.

Комиссия Алқасының ұсынымдары туралы

Комиссия тұрақты негізде Комиссия Алқасының ұсынымымен қабылданған ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің іске асырылуына мониторинг жүргізу бойынша тұрақты жұмыс жүргізеді:

Комиссия Алқасының 2019 жылғы 26 қарашадағы "Халықаралық қатынаста жүктерді тасымалдауды ұйымдастыру және ресімдеу кезінде қағазсыз технологияларды енгізу және поездар қозғалысын ұйымдастырудағы кемшіліктерді жою жөніндегі келісілген тәсілдер туралы" № 38 ұсынымдары қағазсыз технологияларды енгізу арқылы жүк темір жол тасымалдарын ұйымдастыруды жетілдіруге бағытталған;

Көлік саласындағы цифрлық технологияларды дамыту үшін жағдайларды айқындайтын және Көлік қызметтерінің сапасын арттыруға ықпал ететін Комиссия Алқасының 2022 жылғы 7 маусымдағы "Еуразиялық экономикалық одақтағы цифрлық логистика мәселелеріне жалпы тәсілдер туралы" № 23 ұсынымдары;

Еуразиялық көлік дәліздері мен маршруттарын басым дамытуды қамтамасыз етуді ескере отырып, ЕАЭО-ға мүше мемлекеттерде көлік-логистикалық орталықтарды құру және дамыту процестерін үйлестіруге бағытталған Комиссия Алқасының 2022 жылғы 7 маусымдағы "Еуразиялық экономикалық одақ шеңберінде көлік – логистикалық орталықтарды дамыту туралы" № 24 ұсынымдары;

ЕАЭО шеңберінде жүктерді халықаралық автомобильмен тасымалдау кезінде тасымалдауды ұйымдастыруды жеңілдетуге, шығындарды азайтуға және электрондық құжат айналымын енгізуге бағытталған Комиссия Алқасының 2023 жылғы 7 маусымдағы "Еуразиялық экономикалық одақта жүктерді халықаралық автомобильмен тасымалдау кезінде құжаттарды электрондық түрде қолдануға кезең-кезеңімен көшу туралы" № 41 ұсынымдары.

Жүк теміржол тасымалдарын цифрландыру жобасы туралы

2018 жылғы 17 мамырда Астана қаласында (Қазақстан Республикасы) бір жағынан Еуразиялық экономикалық одақ пен оның мүше мемлекеттері мен екінші жағынан Қытай Халық Республикасы арасындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісімге (бұдан әрі-Келісім) қол қойылды.

Құжат 2029 жылдың 25 қазанында күшіне енді.

Келісімге сәйкес тараптар Азия-Тынық мұхиты аймағында және Еуразияда экономикалық интеграцияның маңыздылығын, сондай-ақ конъюгацияның маңыздылығын мойындады, ондай-ақ Еуразиялық экономикалық одақ пен "Бір белдеу, Бір жол" бастамасы өңірде мықты және табиғи сауда байланыстарын құру құралы ретінде ол үшін ЕАЭО мен ҚХР арасындағы ауыл шаруашылығы, энергетика, көлік, өнеркәсіптік кооперация, технологиялар мен инновациялар, ақпараттық және коммуникациялық инфрақұрылым, қаржы және қоршаған орта сияқты салаларда салалық ынтымақтастықты дамыту көзделді.

2021 жылғы 21 мамырда Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңестің отырысы шеңберінде белгіленген келісіммен байланыстыра отырып, цифрлық көлік дәліздері тақырыбына және ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің көлік әлеуетін дамытуға, сондай-ақ үшінші елдермен сауда көлемін ұлғайтуға көп көңіл бөлінді.

Еуразиялық үкіметаралық кеңестің 2021 жылғы 20 тамыздағы № 17 өкімімен Шолпан-Ата (Қырғыз Республикасы) ЕАЭО мен ҚХР арасындағы сауда-экономикалық ынтымақтастықты дамыту мүддесінде жүк теміржол тасымалдарын цифрландыру жөніндегі бірінші кезектегі іс – шаралар Жоспары (бұдан әрі-іс-шаралар Жоспары) бекітілді, ол ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің теміржол тасымалдаушыларының қатысуымен мемлекеттер арасында – тасымалдау және тауарға ілеспе құжаттар бөлігінде заңды маңызы бар электрондық құжат айналымына көшуді қоса алғанда, ЕАЭО мүшелері дайындалған және жүктерді екіжақты және транзиттік тасымалдау кезінде жүктерді теміржол көлігімен тасымалдаудың кешенді электрондық технологиясына көшуді көздейді.

Еуразиялық бөлімнің іс-шаралар жоспарын іске асыру үшін және теміржол тасымалын цифрландыруды көздейтін ЕАЭО мен ҚХР Сауда-экономикалық ынтымақтастығын дамыту жөніндегі жоспардың (Жол картасының) жобасын (Жол картасын) дайындау шеңберінде, оның ішінде ҚХР деңгейінде көлік ведомстволарының, кеден қызметтерінің, ветеринария саласындағы уәкілетті органдардың басшылары деңгейінде цифрлық көлік дәліздері, сондай – ақ ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің темір жол тасымалдаушылары бойынша жұмыс тобы құрылды.

Белгіленген құжаттар бойынша туындайтын мәселелерді жүйелі түрде өзара іс қимыл жасау және жедел шешу үшін өзара іс қимыл және туындайтын мәселелерді жедел шешу мәселелері бойынша сараптамалық кіші топ құрылды.

2023 жылғы 16 ақпанда Еуразиялық экономикалық одақ пен оның мүше мемлекеттері арасындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісімді іске

асыру жөніндегі бірлескен комиссияның үшінші отырысында, бір жағынан, Қытай Халық Республикасы, екінші жағынан, 2018 жылғы 17 мамырдағы (бұдан әрі-бірлескен комиссия) Сауда - саттықты дамыту жөніндегі жоспарға (Жол картасына) қол қойылды. - ЕАЭО мен ҚХР арасындағы экономикалық ынтымақтастық.

ЕАЭО мен ҚХР арасындағы сауда-экономикалық ынтымақтастықты дамыту жөніндегі қорытынды жоспар (жол картасы) көлік дәліздерін цифрландыру жөніндегі жұмысты, ЕАЭО мен ҚХР Сыртқы сауда саясаты мәселелері бойынша диалогты белгілеуді және сауданыераықтандыруды және оның ЕАЭО мен ҚХР арасындағы рәсімдерін жеңілдетуді қоса алғанда, сауда-экономикалық ынтымақтастықты тереңдетудің әртүрлі сценарийлерінің әсерін бірлесіп зерттеуді қамтиды.

2023 жылғы 8 маусымда Еуразиялық үкіметаралық кеңестің отырысы шеңберінде № 10 өкім қабылданды, ол 2026 жылға дейін Еуразиялық бөлімнің 2021 жылғы 20 тамыздағы іс-шаралар жоспарын ЕАК цифрлық көлік дәліздері бойынша жұмыс тобының оны іске асыруына мониторинг жүргізу нәтижелері бойынша, сондай-ақ 2023 жылғы 16 ақпандағы жоспарды іске асыруды көздейді.

Өкімге сәйкес 2023 жылғы 16 ақпандағы жоспар бойынша қытай тарапымен өзара іс-қимыл қамтамасыз етілуі тиіс, ал 2026 жылға қарай Еуразиялық бөлімнің іс-шаралар жоспары орындалуы тиіс.

2023 жылғы 15 қыркүйекте цифрлық көлік дәліздері бойынша жұмыс тобының отырысы өтті, оның шеңберінде Еуразиялық бөлімнің 2021 жылғы 20 тамыздағы іс – шаралар жоспарын және 2023 жылғы 16 ақпандағы жоспарды (Жол картасын) іске асыру мәртебесі бойынша ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің қатысушы тараптарының баяндамалары ұсынылды.

2024 жылғы 19 сәуірде Бейжің қаласында бірлескен комиссияның төртінші отырысы өтті. Отырыс барысында ЕАЭО тарапы көлік инфрақұрылымын дамытудың стратегиялық құжаттары мен практикалары туралы, ЕАЭО мен Қытайдың көлік саласындағы басым инфрақұрылымдық жобаларын іске асыру және еуразиялық көлік дәліздерін дамыту туралы ақпарат алмасу сияқты мәселелерді талқылау мақсатында көлікті талқылау мақсатында көлік саласында диалог орнатуды ұсынғаны атап өтілді.

Цифрлық көлік дәліздерінің экожүйесін (ЦКДЭ) қалыптастыру жобасы туралы

2017 жылғы 11 қазанда Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңестің "Еуразиялық экономикалық одақтың 2025 жылға дейінгі цифрлық күн тәртібін іске асырудың негізгі бағыттары туралы" № 12 Шешімі қабылданды.

ЦКДЭ бойынша Одақ органдарының мынадай актілері қабылданды:

Еуразиялық экономикалық одақтың цифрлық көлік дәліздерін қалыптастыру туралы "Еуразиялық үкіметаралық кеңестің 2020 жылғы 31 қаңтардағы" № 4 өкімі;

Комиссия Кеңесінің 2020 жылғы 23 қарашадағы "Еуразиялық экономикалық одақтың цифрлық көлік дәліздерінің экожүйесін қалыптастыру мақсатында іске асырылатын сервистер мен цифрлық инфрақұрылымдар тізбесі туралы" № 29 өкімі;

Комиссия Кеңесінің 2021 жылғы 14 қыркүйектегі "ЕАЭО цифрлық көлік дәліздері экожүйесінің ұлттық сервистерінің "Ақпараттық-коммуникациялық "витринасын" құру" жобасын іске асыру туралы" № 87 Шешімі ("Витрина" жобасы).

"Витрина" жобасы 2021 жылдың соңында іске асырылды.

"Витрина" жобасын іске асыру ЕАЭО цифрлық көлік дәліздерінің бүкіл экожүйесін қалыптастырудың басталуын белгілеуі тиіс еді, ал іске асыруға ұсынылған тізбеде (Комиссия Кеңесінің 2020 жылғы 23 қарашадағы № 29 өкімі) сервистер мен цифрлық инфрақұрылым бойынша - прототиптер құрылып, сынақтан өткізілуі тиіс еді.

Сонымен қатар, конкурс қорытындысы бойынша мердігер айқындаған "Витрина" жобасы шеңберінде жоспарланған жұмыстарды орындау мүмкін болмады және осыған байланысты 2023 жылғы 5 сәуірде Комиссия мен орындаушы арасында ол бойынша міндеттемелерді тоқтату туралы шартты бұзу туралы келісімге қол қойылды.

Комиссия заманауи сын-қатерлер мен мақсаттарды ескере отырып, "Витрина" жобасын өзектендіру бойынша жұмыстарға бастамашылық жасады.

Өткізілген кеңестердің қорытындыларын ескере отырып, "Витрина" жобасын өзектендіру бойынша құжаттар жиынтығы дайындалды.

ЦКДЭ қалыптастыру мақсатында іске асырылатын сервистер мен цифрлық инфрақұрылымдар тізбесі бөлігінде осы тізбені мынадай нұсқада өзектендіру ұсынылады:

1. Еуразиялық экономикалық одақтың цифрлық көлік дәліздері экожүйесінің ұлттық сервистерінің ақпараттық-коммуникациялық "витринасы".

2. Мүше мемлекеттің автомобиль өткізу пунктінде кезекті брондау жөніндегі Сервис (мұндай пунктте электрондық кезек жүйесі болған кезде).

3. Халықаралық жүк темір жол тасымалы үшін электрондық көлік (тасымалдау) және/немесе тауарға ілеспе құжаттарды қолдану жөніндегі Сервис.

4. Сервис қолдану бойынша электрондық халықаралық көліктік жүкқұжат (автомобиль көлігі үшін).

5. Ірі габаритті және ауыр салмақты жүктерді халықаралық автомобиль тасымалдарына электрондық рұқсаттарды қолдану, сондай-ақ халықаралық жүк автомобиль тасымалдары кезінде салмақ габаритті бақылауды жүзеге асыру жөніндегі Сервис;

6. Электрондық навигациялық пломбаларды қолдану жөніндегі Сервис.

Бұл қызметтерге қатысты Беларусь тарапының ұсыныстары бар екенін атап өткен жөн. Атап айтқанда, Беларусь тарапы "Халықаралық жүк теміржол тасымалы үшін электрондық көлік (тасымалдау) және/немесе тауарға ілеспе құжаттарды қолдану жөніндегі сервисті" екі бөлек сервиске бөлу қажет деп санайды:

3¹. Электрондық халықаралық көлік жүкқұжатын қолдану жөніндегі Сервис (теміржол көлігі үшін).

3². Әртүрлі көлік түрлерімен жүктерді тасымалдау кезінде электрондық тауарға ілеспе құжаттарды қолдану жөніндегі Сервис.

Беларусь Тарапының ұстанымы электрондық көлік (тасымалдау) құжаттарын ресімдеу жөніндегі сервисті тасымалдаушы (темір жолдар) ұсынатындығымен дәлелденген. Ілеспе құжаттарға қатысты оларды жүкқұжатқа қосу міндеті халықаралық жүк қатынасы туралы келісімнің (ХЖҚК) 22-бабының 1-параграфына сәйкес жөнелтушіге жүктелген, Яғни электрондық тауарға ілеспе құжаттарды ресімдеу ХЖҚК 22-бабының параграфына сәйкес тасымалдаушының құзыреті болып табылмайды.

Беларусь темір жолының өз автоматтандырылған "Электрондық тасымалдау" жүйесі бар, ол Беларусь темір жолының клиенттеріне электронды тасымалдау құжаттарын, оның ішінде халықаралық теміржол қатынасында жүктерді тасымалдау кезінде ресімдеуге мүмкіндік береді. Аталған жүйе ХЖҚК талаптарына сәйкес әзірленген.

"Витрина" жобасы бойынша құжаттарды өзектендіру мәселесін Комиссия Алқасы 2023 жылғы 10 қазанда және Комиссия Кеңесі 2023 жылғы 20 қазанда қарады, оның қорытындысы бойынша Беларусь Тарапының ұстанымын ескере отырып, пысықтауға бағытталды.

2023 жылғы 24 қазанда комиссия "Витрина" жобасының мәнін, оның ішінде жоба сервистерін іске асыру бойынша бизнес-процестердің сипаттамасын ашатын қосымша анықтамалық материалдар жіберді.

2024 жылғы 16 ақпанда Ресейдің экономикалық даму министрлігі Комиссияның мекен-жайына кешенді позиция Ресей Федерациясының материалдардың келісу туралы жоба, "Витрина" қажеттілігін ескере отырып, бекіту құжаттама жобасы бойынша міндеттемелерді мүше барлық мемлекеттердің ЕАЭО-ға қосылуы бойынша енгізу және өнеркәсіптік пайдалануға сервистердің іске асыруға ұсынылған "Витрина" жобаның шеңберінде ұсынылды.

2024 жылғы 29 ақпанда үйлестіру тобының отырысы барысында Тараптар (жұмыс тәртібімен Армения Республикасы, Беларусь Республикасы, Қырғыз Республикасы және Ресей Федерациясы) "Витрина" жобасын қайта іске қосу туралы Комиссия Кеңесінің Шешімі жобасының мәтінін Ресей Тарапының ұстанымын ескере отырып, Комиссия пысықтаған мәтінді келісті.

Бұл ретте, Беларусь тарапының "Витрина" жобасы бойынша сервистердің көлемі мен олардың мазмұны бойынша ұстанымы бар. Ескертулер "Витрина". жобасын іске асыру жөніндегі үйлестіру тобының 2024 жылғы 29 ақпандағы отырысы барысында жазбаша және тікелей айтылды.

Беларусь Республикасы ұсынған ескертулерге жауап ретінде Комиссияның ақпараттық технологиялар департаменті Үйлестіру тобының көрсетілген отырысының

қорытындыларын ескере отырып, Беларусь Республикасы Байланыс және ақпараттандыру Министрлігінің атына ұсынылған ескертулерге қатысты түсініктемелері мен түсіндірмелері бар ұстаным жолданды.

Тезірек қайта іске қосу мақсатында "Витрина" жобасы туралы мәселені Комиссия Алқасы 2024 жылғы 25 маусымдағы отырыста қарау үшін енгізді.

Ресей Федерациясы мен Беларусь Республикасының субъектілері сенімді үшінші тарап механизмін қолдана отырып шаруашылық жүргізушілер арасында электрондық халықаралық көлік жүкқұжатын e-CMR (автомобиль көлігі үшін) айырбастау жөніндегі пилоттық жоба туралы

ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің 2022-2023 жылдары халықаралық жүк автомобиль тасымалдарын жүзеге асыру кезінде электрондық заңдық маңызы бар құжаттарға көшу саласындағы үйлестірілген саясатын іске асыру мақсатында Ресей Федерациясы мен Беларусь Республикасы қабылданған қосымша хаттамаға сәйкес әзірленген БҰҰ СЕФАКТ бекіткен форматта электрондық халықаралық автомобиль көлік жүкқұжатын (e-CMR) қолдануды сынақтан автомобиль көлігімен жүктерді халықаралық тасымалдау туралы шарт Конвенцияға өткізу жөніндегі пилоттық жобаны жүзеге асырды.

Жүргізілген ұшқыштың Еуразиялық экономикалық комиссияға жіберілген нәтижелері e-CMR қолдана отырып, Халықаралық автомобиль тасымалдарын жүзеге асырудың техникалық және практикалық маңыздылығын растады.

Осы жобаны іске асыру туралы жарияланған есеп мына сілтеме бойынша қолжетімді: https://eec.eaeunion.org/upload/medialibrary/476/2shmw0ouneo4xge42jqt3tqqpj2x4i2b/4.1-Otchet-transgranichnyy-pilot-e_CMR.pdf.

Еуразиялық экономикалық одақта навигациялық пломбаларды қолдану туралы келісім туралы

Еуразиялық экономикалық одақта тасымалдарды қадағалау үшін навигациялық пломбаларды қолдану туралы келісімге Одаққа мүше мемлекеттердің басшылары 2022 жылғы 19 сәуірде (бұдан әрі-Келісім) қол қойып, 2023 жылғы 3 сәуірде тұйыққа тірелді.

Құжат халықаралық шарт мәртебесіне ие және ЕАЭО – да тауарлар мен көлік құралдарын-навигациялық пломбаларды тасымалдау кезінде бақылаудың жаңа технологиялық құралын қолданудың құқықтық негізін белгілейді. Аталған технологияны пайдалану онлайн-режимде қашықтықтан көлік құралын бақылауға және пломбаланған жүк ісінуіндегі тауарлармен әрбір заңсыз әрекетті тіркеуге мүмкіндік береді, соның есебінен тасымалдардың "ашықтығы" қамтамасыз етіледі.

Келісім тауарларды тасымалдау кезінде (Транзит, экспорт және өзара сауда шеңберінде) мемлекеттік бақылау шараларын барынша азайтуға және олардың Одақ аумағында заңды айналымын қамтамасыз етуге бағытталған.

Келісімнің қолданылу аясы одақтың екі және одан да көп елдерінің аумақтары бойынша жүзеге асырылатын тасымалдарға ғана қолданылады.

Келісімде тауарлардың санаттары мен олар тасымалданатын көлік түрлерін ескере отырып, қадағалауды кезең-кезеңімен енгізу көзделген. Бұл тәсіл тасымалдау қатысушылары мен мемлекеттік органдардың жаңа, заманауи талаптарға жауап беретін жұмыс жағдайларына біртіндеп бейімделуін қамтамасыз етеді.

Келісімді іс жүзінде қолдануды бастау үшін комиссия деңгейінде де, ұлттық деңгейде де бірқатар іс-шараларды іске асыру қажет. Мұндай іс-шаралардың тізбесі Комиссия Кеңесінің 2023 жылғы 21 сәуірдегі № 12 өкімімен бекітілген іс-шаралар жоспарында ("жол картасы") бекітілген.

Жоспарда навигациялық пломбаларды қолдана отырып бақылауды іске қосу үшін қажетті алқа мен Комиссия Кеңесінің бірқатар бірінші кезектегі шешімдерін қабылдау көзделген. Тасымалдарды қадағалау тетігін одан әрі жетілдіруге бағытталған жоспардың кейбір іс-шараларын іске асыру 2025 жылы аяқталады.

Жоспар сондай-ақ әзірлеу және қабылдау мерзімдері белгіленбеген және тараптардың және (немесе) Комиссияның бастамалары болған кезде дайындалуы мүмкін міндетті сипаты жоқ комиссияның шешімдерін дайындауды қамтиды.

Жоспар Келісімнің ережелерін ескере отырып, оның ішінде мүше мемлекеттердің навигациялық пломбаларды қолдана отырып қадағалау тетігінің жекелеген бағыттарын регламенттейтін ұлттық заңнама актілерін қабылдауын және қадағалауға қатысушылардың қажетті ақпаратпен алмасуын қамтамасыз ететін уақытша интеграциялық техникалық шешімдерді құруды көздейтін ережелерді ескере отырып қалыптастырылды.

Бүгінгі күні комиссия деңгейінде барлық қажетті нормативтік құқықтық база дайындалды (барлық міндетті бірінші кезектегі шешімдер қабылданды).

Мүше мемлекеттер тарапынан келісімді іс жүзінде іске асыруды бастау үшін қажетті іс-шаралар да аяқталуда.

ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің өткізу пункттері

Осы баяндаманы дайындау шеңберінде ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің жүк ағындарын ұлғайту және сараптамалық және импорттық өнімдерді әкелуді/әкетуді жеделдету үшін өткізу пункттерінің тұрақты жұмыс істеуінің маңыздылығын қабылдай отырып, ЕЭК Кедендік инфрақұрылым департаменті әзірлеген 4-қосымшада ЕАЭО Кедендік инфрақұрылымын дамыту және жетілдіру жөнінде егжей-тегжейлі ақпарат келтірілген.

Халықаралық ынтымақтастық, Иран Ислам Республикасымен және Біріккен Араб Әмірліктерімен ынтымақтастықты дамыту туралы "Солтүстік – Оңтүстік" ККМ дамыту

Тараптар мен Комиссия ЕАЭО халықаралық қызметінің негізгі бағыттарын, ЕАЭО сауда жария етулерін, сондай-ақ халықаралық ұйымдармен (БҰҰ ЕЭК, ШЫҰ, ЭСКАТО және т.б.) өзара іс-қимыл жөніндегі меморандумдарды іске асыру шеңберінде көпжақты өзара іс-қимылды жүзеге асырады.

ЕАЭО және оның мүше мемлекеттері сауда келісімдерін жасады (Вьетнам, Сербия, ҚХР, Иран).

ЕАЭО еркін сауда туралы келісімдер (БАӘ, Индонезия, Египет) жасасу туралы белсенді келіссөздер жүргізуде. Барлық аталған сауда келісімдері мен сауда келісімдерінің жобалары тиімді сауда процестерінің көпжақты ынтымақтастығын көздейді.

Еркін сауда аймақтарын құру туралы жүргізіліп жатқан келіссөздер аясында сауданың тиімді процестерін қамтамасыз ету үшін көлік дәліздерін дамыту мәселелері ерекше маңызға ие.

Беларусь Республикасының Премьер-Министрі Р.А. Головченконың 2023 жылғы 2-3 ақпандағы ЕҰАК отырысында айтылған бастамасын орындау мақсатында Комиссия Иран Ислам Республикасымен және Біріккен Араб Әмірліктерімен "Солтүстік – Оңтүстік" халықаралық көлік дәлізін дамыту және Парсы шығанағы порттарына тауарларды тасымалдаудың барынша жіксіз және жайлы жолын құру мәселелері бойынша ынтымақтастықты жолға қою жөніндегі жұмысты бастады.

Осы мақсатта 2023 жылы Еуразиялық экономикалық комиссияның энергетика және инфрақұрылым жөніндегі блогы "Солтүстік – Оңтүстік" халықаралық көлік дәлізін дамыту контекстінде ЕАЭО-ның Иран Ислам Республикасымен және Біріккен Араб Әмірліктерімен ынтымақтастығын жолға қою бойынша жұмыс жүргізді.

Осы бағытта жүргізілген жұмыстың аралық қорытындылары:

ЕАЭО елдерінің теңіз өткізу пункттерінде электрондық құжат айналымын дамыту жөніндегі комиссияның сараптама тобының Abu-Dhabi Ports Group (БАӘ) компаниялар тобының өкілдерімен компания қызметінде қолданылатын озық, зияткерлік және инновациялық цифрлық шешімдер туралы және нақты уақыт режимінде ақпаратқа қол жеткізуге және ашықтыққа ықпал ететін теңіз көлігі қызметтерінің тиімділігі мен сапасын арттыру туралы консультациялардың өткізілуі;

Біріккен Араб Әмірліктерінің Энергетика және инфрақұрылым министрлігімен және Abu-Dhabi Ports Group компаниялар тобымен ынтымақтастықты тереңдету туралы алдын ала келісім.

Еуразиялық үкіметаралық кеңестің 2024 жылғы бірінші жартыжылдықта 2022 жылғы 21 маусымдағы № 8 тапсырмасын орындау нәтижелері туралы ақпарат

2024 жылғы бірінші жартыжылдықта № 8 ЕҰАК тапсырмасын орындау барысында тараптар комиссиямен бірлесіп:

ЕАЭО - ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы интеграциялық инфрақұрылымдық жобалар тізбесіне өзгерістер енгізу бойынша – көлік инфрақұрылымына қатысты бөлігінде Одақ құқығын қалыптастыру жөніндегі жұмыс жалғастырылды. Жобалар тізбесіне өзгерістер енгізу бойынша Қазақстан тарапы мен Қырғыз Тарапының ұсыныстары қабылданды (ЕҮАК-тың 02.02.2024 № 1 өкімі);

еуразиялық көлік дәліздерін дамытудың Кешенді жоспарын іске асыру басталды;

ЕАЭО даму институттары мен Қытай Халық Республикасы (ҚХР) арасындағы ынтымақтастықты жолға қою туралы іс-шараны іске асыру бойынша жұмыс жалғастырылды.

Одақтың даму институттары мен ҚХР арасындағы ынтымақтастықты жолға қою мәселелері комиссияның Көлік және инфрақұрылым департаментінің 2023 жылғы 25 қазанда өткен Еуразиялық даму банкінің (ЕАДБ) өкілдерімен кезекті кездесуі барысында талқыланды.

Аталған кездесу барысында ЕАДБ өкілдерінің бір жағынан Еуразиялық экономикалық одақ пен оның мүше мемлекеттері, екінші жағынан, 2018 жылғы 17 мамырдағы Қытай Халық Республикасы арасындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісімді іске асыру жөніндегі Бірлескен Комиссияның отырыстарына қатысуға мүдделілігі атап өтілді.

2024 жылғы 19 сәуірде Бейжің қаласында бірлескен комиссияның төртінші отырысы өтті. Отырыс барысында ЕАЭО тарапы көлік инфрақұрылымын дамытудың стратегиялық құжаттары мен практикалары туралы, ЕАЭО мен Қытайдың көлік саласындағы басым инфрақұрылымдық жобаларын іске асыру және еуразиялық көлік дәліздерін дамыту туралы ақпарат алмасу сияқты мәселелерді талқылау мақсатында көлік саласында диалог орнатуды ұсынғаны атап өтілді.

ЕҮАК тапсырмасының 2-тармағына сәйкес № 8 ұсынылады:

көлік инфрақұрылымына қатысты бөлігінде Одақ құқығын қалыптастыру жөніндегі жұмысты жалғастыру;

қамтамасыз ету:

еуразиялық көлік дәліздерін дамытудың Кешенді жоспарының іс – шараларын іске асыру және ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы уәкілетті органдары басшыларының Кеңесі туралы ережеге өзгерістер енгізу туралы мәселені пысықтау (ҚТ . Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңестің 14.05.2018 № 13 шешімімен) басшылар Кеңесіне өкілеттіктер беру, оның ішінде Еуразиялық көлік дәліздерін дамытудың кешенді жоспарында көзделген іс-шараларды іске асыру үшін қажетті өкілеттіктер беру бөлігінде;

ҚХР, БАӘ, Иран, Үндістанмен Көлік және инфрақұрылым саласында ынтымақтастықты одан әрі жолға қою;

Комиссия және AD Parts Group (БАӘ) арасындағы ынтымақтастық туралы құжатты жасау мәселесін пысықтауды жасау туралы.

II. Еуразиялық экономикалық одақ мүше мемлекеттердің 2023 жылы жүргізген еуразиялық көліктік дәліздердің және соның ішінде халықаралық көлік дәлізі "Солтүстік – Оңтүстік" маршруттарына кіретін көлік инфрақұрылымын дамыту жөніндегі жұмысы туралы

Тараптармен ұлттық көлік инфрақұрылымын кіретін учаскелерді, оның ішінде халықаралық көлік дәліздері "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттары бойынша, логистикалық сервис, серіктестерімен көлік дәліздерінің дамыту халықаралық шарттар және меморандумдар жасасу бойынша ұлттық деңгейде жұмыстар жүргізілуде.

Армения Республикасында "Бейбітшілік қиылысы" бастамасы таныстырылды, оның мақсаты барлық мүдделі мемлекеттер арасындағы сауда-экономикалық байланыстарды дамыту үшін неғұрлым қолайлы жағдайларды қалыптастыру, сондай-ақ елдердің егемендігі мен юрисдикциясын, сондай-ақ теңдік пен өзара түсіністік қағидатын толық құрметтеу негізінде Оңтүстік Кавказ аймағының логистикалық әлеуетін едәуір арттыру болып табылады. Осы бастама бойынша қосымша ақпарат 1-2-қосымшада орналастырылған.

Еуразиялық көлік дәліздері мен "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарындағы халықаралық көлік дәліздеріне кіретін маршруттарды дамыту мақсатында Ресей тарапы Түрікменстанды "Солтүстік – Оңтүстік" Халықаралық көлік дәлізі туралы Келісімге қосу бойынша жұмыс жүргізуде (Санкт-Петербург қ., 2000 жылғы 12 қыркүйек).

Ресей Федерациясы Үкіметінің 2023 жылғы 11 шілдедегі № 1852-ө өкімімен Ресей Көлік министрлігінің Ресей Тарапының Түркіменстанның осы Келісімге қосылуына келісім білдіруі туралы ұсынысы қабылданды.

"Солтүстік – Оңтүстік" халықаралық көлік дәлізінің Оңтүстік бөлігінің (бұдан әрі – "Солтүстік – Оңтүстік" ХКД) – Транскаспий, батыс және шығыс үш негізгі бағытын дамыту бойынша жұмыс жалғасуда.

"Солтүстік – Оңтүстік" ХКД Транскаспий бағыты Ресей теңіз порттарын: Астрахань, Оля, Махачкала және Иран порттары: Бендер-Энсели, Ноушехр және Бендер-Амирабад – одан әрі Иран аумағы арқылы (автомобиль немесе теміржол көлігімен) Бендер-Аббас портына дейін және теңіз көлігімен Үндістанның Мумбай портына дейін пайдалануды көздейді.

"Солтүстік – Оңтүстік" ХКД – нің осы бағытын дамыту мақсатында Каспийдегі Астрахань/Оля-Иран теңіз порттары арасындағы желілік кеме қатынасы (тікелей паромдық және контейнерлік қатынастарды жолға қою) сияқты тасымалдаудың өтпелі сервистерін ұйымдастыру бойынша жұмыс жүргізілуде.

Сондай-ақ Махачкала және Оля теңіз порттарында порт инфрақұрылымын дамыту, сондай-ақ Еділ-Каспий теңіз кеме қатынасы каналында түбін тереңдету жұмыстарын жүргізу жөніндегі іс-шараларды іске асыру жалғасуда.

Сонымен қатар, Иран тарапымен, сондай-ақ үшінші елдермен (Катар, БАӘ, Оман) олардың осы дәліз бойынша екіжақты және транзиттік тасымалдарды дамытуға қатысуға дайындығы мәселесі пысықталуда.

"Солтүстік-Оңтүстік" ХҚД батыс бағыты Әзірбайжан аумағы бойынша Астара (Әзірбайжан) –Астара (Иран) шекаралық өткелі арқылы Иранның темір жол және автожол желісіне одан әрі шығумен –одан әрі Иран аумағы арқылы (автомобиль немесе теміржол көлігімен) Бендер-Аббас портына дейін және теңіз көлігімен Үндістанның Мумбай портына дейін қатынауды көздейді.

Осы бағытты дамыту мақсатында логистикалық сервистерді құру және Әзірбайжан Республикасы мен Иран Ислам Республикасының екіжақты да, үшжақты да форматтағы уағдаластықтарға қол жеткізу бойынша жұмыс жүргізілуде. Иран тарапымен Көлік және транзит саласындағы өзара түсіністік туралы ведомствоаралық меморандумға қол қойылғанын атап өтеміз.

Осыған ұқсас меморандумға қол қою мәселесі қазіргі уақытта Үндістан, Оман, Катар, Ксения, Бахрейн, БАӘ және Сауд Арабиясымен талқылануда.

Автомобиль өткізу пункттерінің шамадан тыс жүктелу проблемасын шешу, жүк ағынының бір бөлігін темір жол көлігіне қайта бөлу, инфрақұрылымдық жобаларды бірлесіп іске асыруды пысықтау, кедендік бақылауды жеделдету және рәсімдерді, атап айтқанда "Жасыл дәліз" және "оңайлатылған кеден дәлізі" жобаларын оңтайландыру бойынша жұмыс жүргізілуде.

Сондай – ақ, "Солтүстік – Оңтүстік" КҚМ Батыс бағытының бірыңғай теміржол желісін құру мақсатында "Солтүстік – Оңтүстік" халықаралық көлік дәлізі бойынша тасымалдауды дамыту үшін Иран Ислам Республикасы аумағында "Решт-Астара" теміржол желісін салу жобасына Ресей Федерациясының қатысуы туралы шешім қабылданды, 2023 жылғы 17 мамырда қол қойылды.

"Солтүстік-Оңтүстік" КҚМ шығыс бағыты Қазақстан, Өзбекстан және Түрікменстан арқылы Иранның теміржол және автожол желісіне Сарахс (Түрікменстан) – Серахс (Иран) шекаралық өткелі арқылы – одан әрі Иран аумағы арқылы (автомобиль немесе теміржол көлігімен) Бендер-Аббас портына дейін және теңіз көлігімен Үнді портына дейін Мумбай, немесе Ауғанстан, Пәкістан (мүмкін Үндістан) аумағына автомобиль көлігімен кіруді көздейді.

Осы маршрутты дамыту мақсатында тасымалдың өтпелі сервисін құру және Қазақстан Республикасымен және Түркіменстанмен екіжақты да, көпжақты да форматтарда уағдаластықтарға қол жеткізу бойынша жұмыс жүргізілуде.

Осы уақытқа дейін Түркіменстан тарапымен Көлік және транзит саласындағы өзара түсіністік туралы ведомствоаралық меморандумға, "Ресей темір жолдары" ААҚ (бұдан әрі – "РТЖ" ААҚ) мен түрікмен темір жолдары арасындағы өзара түсіністік туралы Меморандумға, сондай - ақ "РТЖ" ААҚ-ның еншілес компаниясы "РТЖ Логистика" және "Түрікменстанның көлік-логистикалық орталығы" ААҚ арасындағы халықаралық

транзиттік және жүк тасымалдарындағы ынтымақтастық туралы Меморандумға қол қойылды.

Сондай – ақ, 2023 жылғы 19 мамырда "Ресей-Ислам әлемі: KazanForum" 2023 XIV Халықаралық экономикалық форумының "алаңында" Ресей Федерациясының Көлік министрлігі мен Қазақстан Республикасының Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі арасында көлік және транзит саласындағы өзара түсіністік туралы Меморандумға қол қойылды.

Гамсар – Инче Бурун теміржол желісін жаңғырту жобасы бойынша поездардың өткізу қабілеті мен қозғалыс жылдамдығын арттыруға бағытталған іс-шараларды іске асыру жалғасуда.

Сонымен қатар, "РЖД Логистика" АҚ-ның осы бағытын "айналдыру" мақсатында 2022 жылы Қазақстан, Түрікменстан және Иран аумағы арқылы Үндістанға ресейлік құрылыс өнімдерімен контейнерлік пойыз жөнелтілді. Жүк соңғы межелі жерге 32 күнде келді, бұл тасымалдаудың салыстырмалы құны бойынша Қара теңіз порттарынан (35 күн) дәстүрлі теңіз бағытына қарағанда үш күнге жылдамырақ.

Осы жөнелтулердің нәтижелерін негізге ала отырып, "РТЖ" ААҚ 2022 ж. қазанынан бастап Каспий теңізін шығыстан айналу тұрақты контейнерлік сервисін ұйымдастырды. Контейнерлік сервис айына 2 поезға шықты.

Иран, Қазақстан және Түрікменстан темір жолдарымен бірге Ресей Федерациясынан/на приваттық вагондарда тасымалдауға арналған тиелген ірі тоннажды приватных контейнерлерге "Солтүстік – Оңтүстік" ХҚД шығыс бағыты бойынша 2023 жылға арнайы тарифтік шарттарды тағайындау туралы шешім қабылданды.

III. Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің көлік инфрақұрылымын дамыту жөніндегі ұлттық жоспарларын іске асыру туралы

Ұлттық деңгейде 2023 жылы одаққа мүше мемлекеттер көлік инфрақұрылымын озыңқы дамыту бойынша белсенді жұмыс жүргізді. Ол үшін көлік инфрақұрылымы объектілерін салу және жаңғырту жөніндегі іс-шаралар іске асырылуда.

3-қосымшада БЭЖ-ке мүше мемлекеттердің ақпаратын қамтитын неғұрлым толық ақпарат келтірілген:

инфрақұрылымдық даму ұлттық жоспарлары мен Стратегияларына сәйкес инфрақұрылым объектілерін салу, реконструкциялау, жаңғырту жөніндегі жобаларды іске асыру туралы;

туралы ұсыныстар әзірлеу бойынша сопряжению жобаларға сәйкес ұлттық жоспарларына және қытай бастама "Бір белдеу, Бір жол". Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің аумақтарында "Шығыс – Батыс" және "

Солтүстік-Оңтүстік" бағыттарында, оның ішінде Қытаймен "Бір белдеу, бір жол" бастамасымен ұштасу шеңберінде көлік инфрақұрылымын дамытудың бірлескен жобаларын іске асыру жөнінде ұсыныстар дайындау туралы;

Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің аумақтарындағы "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік-Оңтүстік" бағыттарындағы көлік инфрақұрылымының "тар" орындары (шектеулері) туралы.

Қорытынды

ЕАЭО-ға мүше мемлекеттер ЕАЭО – ға мүше мемлекеттер экономикаларының орнықтылығын сенімді қамтамасыз ететін және сыртқы факторлардың көлік-логистикалық қызметтер нарығына әсерін нивелирлеуге мүмкіндік беретін жеткілікті тармақталған және тұрақты жұмыс істейтін көлік желісіне ие.

2023 жылы ЕАЭО – ға мүше мемлекеттер ұлттық көлік инфрақұрылымының, оның ішінде "Шығыс-Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарындағы халықаралық көлік дәліздеріне кіретін учаскелерін жедел дамыту, логистикалық сервистер құру, көлік дәліздерін дамыту жөніндегі әріптестермен халықаралық шарттар мен меморандумдар жасасу бойынша белсенді жұмыс жүргізді.

"Солтүстік – Оңтүстік" халықаралық көлік дәлізінің Оңтүстік бөлігінің негізгі үш бағытын-Транскаспий, батыс және шығыс бағыттарын дамыту бойынша жұмыстар жалғасуда.

Автомобиль өткізу пунктiнiң шамадан тыс жүктелу проблемасын шешу, жүк ағынының бiр бөлiгiн темiр жол көлiгiне қайта бөлу, инфрақұрылымдық жобаларды бiрлесiп iске асыруды пысықтау, кедендiк бақылауды жеделдету және рәсiмдердi оңтайландыру, атап айтқанда "Жасыл дәлiз" және "оңайлатылған кеден дәлiзi" жобалары бойынша жұмыстар жүргiзiлуде.

2023 жылы ЕАЭО – ға мүше мемлекеттер көлік инфрақұрылымының даму қарқынын төмендетпеді және туындаған қиындықтарды еңсеріп қана қоймай, бірқатар ауқымды көлік жобаларын іске асыра алды.

Мәселен, Қазақстан Республикасында Бақты-Аягөз және Дарбаза-Мақтаарал жаңа теміржол желілерінің құрылысы басталды.

Ресей Федерациясында мерзімінен бұрын "Еуропа-Батыс Қытай" халықаралық көлік дәлізінің бөлігі болып табылатын М - 12 Восток (Мәскеу мен Қазан арасында) жүрдек автомобиль жолы пайдалануға берілді.

2023 жылы тараптар мен Одақ құқығын қалыптастыру жөніндегі комиссияның көлік инфрақұрылымына қатысты жұмысы жалғастырылды:

еуразиялық көлік дәліздерін дамытудың кешенді жоспары қабылданды;

Қазақстан тарапы мен Қырғыз тарапының ұсыныстары бойынша ЕАЭО – ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы басым интеграциялық инфрақұрылымдық жобалардың тізбесі жаңа жобалармен толықтырылды.

Еуразиялық көлік дәліздерін дамыту мақсатында ЕАЭО-ға мүше мемлекеттер 2025 жылға дейін 1000 км-ден астам жаңа құрылысты және 800 км-ге жуық темір жолдарды электрлендіруді, 1000 км-ден астам жаңа автомобиль жолдарын салуды, 3000 км-ден астам автожолдарды реконструкциялауды және күрделі жөндеуді жүзеге асыруды жоспарлаған.

Еуразиялық көлік дәліздерін дамытудың кешенді жоспарына сәйкес ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің көлік саласындағы уәкілетті органдары басшылары кеңесінің алаңында тереңдетілген пысықтау нәтижелері бойынша Одақ органдарының актілерін дайындаудың орындылығы туралы шешімдер, ұсыныстар мен ұсынымдар дайындау жоспарлануда:

еуразиялық көлік дәліздерін (маршруттарын) дамытудың нысаналы индикаторларына (көрсеткіштеріне);

еуразиялық көлік дәліздерінің (маршруттарының) паспорттары;

еуразиялық көлік дәліздеріне (маршруттарына) қойылатын талаптар;

еуразиялық көлік дәліздерінің (маршруттарының) жекелеген учаскелерін дамыту, "тар жерлерді" анықтау және жою.

Бұл ретте, Еуразиялық үкіметаралық кеңестің қарауы үшін жыл сайын осы баяндаманың құрамында еуразиялық көлік дәліздерін дамытудың кешенді жоспарының іс-шараларын іске асыру туралы ақпарат ұсынылатын болады.

ЕАЭО - ға мүше мемлекеттердің Еуразиялық көлік дәліздеріне енгізілген автомобиль жолдары бойынша қозғалыс кезінде көлік құралдарының рұқсат етілген массалары, осьтік жүктемелері мен габариттері туралы келісімге қол қою үшін қажетті мемлекетішілік рәсімдерді аяқтауы күтілуде.

Қазіргі жағдайда көлік саласындағы белсенді халықаралық ынтымақтастық Одақтың экспорттық-импорттық және транзиттік әлеуетін іске асыруды қамтамасыз етудің маңызды элементі болып табылады.

Осы мақсатта Тараптар ұлттық деңгейде және Тараптар Одақ деңгейіндегі комиссиямен бірлесіп "Шығыс – Батыс" және "Солтүстік – Оңтүстік" бағыттарындағы тасымалдарды дамыту контекстінде ҚХР, БАӘ, Иран, Үндістанмен Көлік және инфрақұрылым саласындағы халықаралық ынтымақтастықты арттыру, сондай-ақ Қытайдың "Бір белдеу, бір жол" көлік бастамасымен түйісу контекстінде халықаралық ынтымақтастықты дамыту бойынша жұмыс жүргізуде.

Список источников

1. st-perevozok-" <https://fmance.rambler.ru/business/51988130-belousov-ozhidaet-rost-perevozok-po-vostochnomu-poligonu-v-2023-godu-do-bolee-300-mln-tonn/>

2. <https://railways.kz/ru/news/preimushstva-tmtm-obespechivayut-rost-eksporta/>

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК